Landgoedvisie

LANDGOED
DEN SCHOOTEN

sinds 1845

met zusterlandgoed
MOLENVELD

www.denschooten.nl

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING 3
1 BESCHRIJVING LANDGOED 4
1.1 Algemeen 4
1.2 De elementen van het landgoed 5
1.3 Functievervulling van het landgoed 6
2 DOELSTELLINGEN & RANDVOORWAARDE 9
2.1 Landbouw 9
2.2 Natuur en landschap 10
2.3 Gebouwen en cultuurhistorie 11
2.4 Recreatie 11
3 BELEIDSKADERS 13
4 KNELPUNTEN, BEDREIGINGEN EN KANSEN 21
4.1 Knelpunten en bedreigingen 21
4.2 Kansen 24
5 UITVOERINGSPROGRAMMA 25
5.1 Afgelopen periode 25
5.2 Komende periode 27
6 ZUSTERLANDGOED DEN SCHOOTEN 29

LITERATUURLIJST 32

INLEIDING

In dit document geven de eigenaren van Landgoed ‘Den Schooten’ aan wat hun visie is en wat hun doelstellingen zijn met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van het landgoed. Deze visie vormt voor henzelf een leiddraad voor beslissingen omtrent inrichting en beheer van het landgoed.

Tevens vormt dit document een referentiekader voor andere organisaties en personen die geïnteresseerd of belanghebbend zijn ten aanzien van inrichting en beheer van het landgoed. Dit visiedocument is bedoeld om gewenste ontwikkelingen te stimuleren en ongewenste ontwikkelingen zo snel mogelijk te kunnen identificeren en te stoppen.

Deze versie (oktober 2026) is een actualisatie van de landgoedvisie van januari 2011.

1 BESCHRIJVING LANDGOED

1.1 Algemeen

Landgoed Den Schooten, ligt in de lengte langs de zuidkant van de Boven-Slinge, ongeveer twee kilometer ten zuiden van het centrum van Winterswijk (zie kaart ligging van het landgoed; adres Wooldseweg 105). Ongeveer de helft van het landgoed ligt in het buurtschap 't Woold en de andere helft in het buurtschap Brinkheurne. De oever van de beek maakt over een groot deel van de lengte deel uit van het landgoed. Het landgoed wordt in het noorden begrensd door de Boven-Slinge en in het zuiden gedeeltelijk door de Slingeweg. Het vormt de ecologische verbinding tussen het Buskersbos (bovenstrooms) en de Bekendelle (benedenstrooms). De Bekendelle maakt deel uit van het Europese natuurnetwerk Natura 2000 (Habitatrichtlijngebied Bekendelle). Het landgoed zelf ligt buiten de Natura 2000-begrenzing, maar wel in het stroomgebied dat de waterhuishouding en waterkwaliteit van de Bekendelle bepaalt. De Boven-Slinge ontspringt in Duitsland (als 'Schlinge', tussen Gescher en Stadtlohn) en stroomt via Südlohn-Oeding Nederland binnen; het landgoed ligt op enkele kilometers van de Duitse grens.

Het landgoed is onder de Natuurschoonwet gerangschikt en opengesteld (openstellingskaart NSW, mei 2009). Ongeveer twee derde is cultuurgrond en een derde bos, landschapselementen en natuurterrein (zie de terreintypenkaart NSW, december 2011). Van de cultuurgrond is ca 22 ha verpacht, de overige gronden worden beheerd door de eigenaren.

Het landgoed bestaat uit kleinschalige landbouwgronden die verbonden zijn door houtwallen, eikenlanen en bosjes. Centraal in het landgoed ligt de boerderij Schot Schepers. Bij de boerderij ligt een boomgaard.
Het landgoed wordt doorkruist door twee openbare wegen, twee paden van middeleeuwse oorsprong en een gemeentelijk fietspad over een voormalig spoortracé uit 1875.

Landgoed Den Schooten is particulier eigendom. Het familiebezit vindt zijn oorsprong in 1845. Na een eerste veiling op 20 mei 1845 kocht Abraham Willink, fabrikant te Winterswijk, op 4 juni 1845 bij de finale veiling in logement De Groene Klok te Winterswijk de bouwplaats Schepers in de buurtschap Woold, met de Glieuwen-Esch en een stuk heidegrond, voor f 5.650. Verkopers waren Pieter Roelofs en Margaretha Elisabeth Philips van de havezate Plekenpol; de akte werd verleden door notaris B.G. Dericks. De bouwplaats Schepers was volgens het kadaster toen ruim 14,7 ha groot (14 bunder, 74 roeden en 80 ellen) en de Glieuwen-Esch ruim 5,1 ha. Sindsdien is het landgoed nooit verkocht, maar steeds binnen de familie vererfd. Het goed kreeg zijn huidige vorm na de opdeling van de markegronden in de 19^{e} eeuw. Het goed is cultuurhistorisch en historisch geografisch ten nauwste verbonden

met de watermolen Den Helder. Deze is van laatmiddeleeuwse oorsprong en is net als de boerderij Schot Schepers aangewezen als Rijksmonument.

Het multifunctionele landgoed functioneert als een eenheid en heeft sinds lang een eigen boekhouding.

1.2 De elementen van het landgoed

Bos en houtwallen

Landgoed Den Schooten kent meerdere fraaie houtwallen, laanbeplantingen en een aantal bossen en bosjes. De boomlaag van de houtwallen is doorgaans van een redelijke ouderdom. De struiklaag is plaatselijk goed ontwikkeld, evenals de kruidlaag. Een aantal van de houtwallen had een wat ”hol” karakter, doordat met name de struiklaag her en der matig was ontwikkeld, mede veroorzaakt door intensief agrarisch gebruik van het aangrenzende bouwland in de laatste 30 jaar. In de herontwikkeling van diverse landschapselementen in samenwerking met het Waterschap Rijn en IJssel, zie Hoofdstuk 5, zijn deze houtwallen gerevitaliseerd

Landbouwgrond

De landbouwgronden omvatten één grote hoge es langs de beek en drie zogenaamde ‘Kempkes’ (zie kaart: ’t Sluiskempke, ’t Scheperskempke en ’t Sieperskempke, alledrie éénmansessen). De cultuurgrond is in gebruik als weidegrond en gedeeltelijk als bouwland.

Gebouwen

Centraal in het landgoed ligt de boerderij Schot Schepers. Deze boerderij staat, samen met het bijgelegen bakhuisje, put en oude schuur, op de lijst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Daarnaast zijn er nog fundamenten van een oud kippenhok te vinden. De boerderij stamt uit de 18^{e} eeuw met 19e eeuwse uit- en verbouwingen en dient als beheercentrum van het landgoed en voor permanente bewoning. Het bakhuisje is laat 19^{e} eeuws.

Water

Als natte elementen zijn er op het landgoed drie poelen, twee 14 meter brede sloten, een oude losbeek die in open verbinding met de Slinge staat en de zogenaamde “A-watergang” die water van de Slinge naar de retentieweiden toevoert. De losbeek moest vroeger de afvoer van overtollig water uit de bovenstuwse molenvijver mogelijk maken “in tijt van noot”. Als onderdeel van de werkzaamheden die in samenwerking met het Waterschap zijn uitgevoerd, is de losbeek tot vistrap omgevormd.

De Boven-Slinge behoort voor ca 2/3de van de lengte waarin zij de grens van het landgoed vormt, tot de gedeelde eigendom van Den Schooten. De beek

heeft een grote invloed op het landgoed via grondwaterstand en overstromingen. Het is een zogenaamde regenbeek en is sterk van neerslag afhankelijk, terwijl een hoge afvoerdynamiek mede veroorzaakt wordt door de nogal diepe ligging van de beek ten opzichte van het maaiveld en het feit dat op tamelijk grote schaal versnelde afvoer van water door drainage plaatsvindt. Het stuwpeil van de Boven-Slinge ter hoogte van de stuw bij uitspanning De Gulle Waard, voorheen “Den Helder”, is sinds de zomer van 2010 op + 33.95 NAP vastgezet. Voorheen werd een zomerpeil aangehouden op 34.12m NAP. Voor de winter lag geen peil vast, maar werd gestreefd naar een maximaal verschil van 30 cm met het winterpeil.

1.3 Functievervulling van het landgoed

Landbouw

Het grootste gedeelte van de cultuurgrond wordt verpacht. De pachter is sinds 1995 overgeschakeld van een intensief melkveebedrijf naar een vleesveebedrijf. De gronden zijn in gebruik als weidegronden voor zoogkoeien en –kalveren en gedeeltelijk als bouwland. De pachtopbrengsten worden conform de pachtnormen vastgesteld.

Sinds 2016 loopt agrarisch natuurbeheer via een gecertificeerd agrarisch collectief (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, ANLb).

Een klein gedeelte van de cultuurgrond is in eigen beheer van de eigenaren. Ook hierop zijn beheerovereenkomsten afgesloten.

Bosbouw

Van productieve bosbouw is nauwelijks sprake: natuur- en landschapsdoelstellingen hebben voorrang boven houtproductie. Opbrengsten van hout zijn incidenteel en van geringe omvang, maar daarom niet minder welkom. Door middel van geïntegreerd bosbeheer wordt getracht natuurvriendelijk bosbeheer met houtopbrengsten te combineren.

Natuur

Het beekbegeleidende landschap van het landgoed Den Schooten vormt een waardevolle schakel in de ecologische verbindingszone tussen het natuurgebieden “Buskersbos” (bovenstrooms) en “Bekendelle” (benedenstrooms), beide deels eigendom van Natuurmonumenten. Het beheer van de eigenaren van Den Schooten heeft in de afgelopen jaren in het teken gestaan van het versterken van deze ecologische verbinding. De natuurwaarden worden met name bepaald door de aanwezigheid van de Boven-Slinge, de verspreide bosjes, de lanen met bijzondere ondergroei en verschillende aangelegde poelen.

De landbouwgronden bezitten weinig natuurwaarden door het vrij intensieve gebruik in de afgelopen decennia. Doordat de bosjes, wallen, singels en lanen maar een geringe oppervlakte hebben en over grote lengtes grenzen aan de landbouwgronden, is de invloed van verzuring en vermesting op de kruid- en struiklaag groot. Het landgoed is desondanks rijk bedeeld met bijzondere flora en faunasoorten: de natuurwaarde is hoog. In het ecologisch bedrijfsadvies zijn de actuele en potentiële natuurwaarden beschreven en zijn aanbevelingen gedaan voor maatregelen om de natuur- en landschapswaarden te versterken.

In het hoofdstuk 'Uitvoeringsprogramma' wordt ingegaan op recente maatregelen die reeds zijn uitgevoerd.

Cultuurhistorie

De cultuurhistorie van Landgoed Den Schooten ligt, behalve in de boerderij, in de drie eeuwenoude paden, de oude houtwallen, de nog aanwezige losbeek en de verbondenheid van het waterpeil van het landgoed met het stuwbeheer van de (ex-)watermolen. De naam van het landgoed is van vroegmiddeleeuwse oorsprong, en verwijst naar de toenmalige landschapsstructuur. De naamgeving van de boerderij en paden verwijst naar de vroegere schapenteelt (b.v. zie het Brinkheurnse Veld – het heideveld op de oude markegronden). De koopakte van 1845 laat die verbondenheid goed zien. De verkopers behielden de waterleiding door de gronden van Schepers, die diende 'tot berging van water voor de molens', en de overvaart over de Molenweg ten behoeve van de watermolens. In de akte komen ook de veldnamen 'Groote Schoot' en 'Kleine Schoot' voor, waaraan het landgoed zijn naam ontleent. Het recht van jacht en visserij bleef in 1845 nog bij de havezate Plekenpol.

De grote en drie kleinere eenmansessen zijn belangrijke cultuurhistorische elementen. De grote hoge es is een geologisch en aardkundig waardevol object (GEA-object).

Het gehele landgoed heeft in het provinciale beleid het predicaat "Cultuurhistorisch Waardevol" gekregen.

Recreatie

Landgoed Den Schooten is recreatief aantrekkelijk door de vele oude paden en het fraaie kleinschalige, afwisselende coulissenlandschap. Verschillende uitgezette routes (o.a. de Kastelenroute en een LAW-pad) gaan over Landgoed Den Schooten.

Recreanten komen met name uit Winterswijk (2 km afstand), de camping Te Winkel (op enkele honderden meters afstand), restaurant De Gulle Waard (gelegen op 50 m afstand van het landgoed, waar bootjes worden verhuurd om mee te spelevaren op de beek). Door de korte afstand vanuit Winterswijk en de camping en het restaurant is de recreatieve druk groot. Dit brengt een toenemende overlast met zich mee in de vorm van verstoring door loslopende

honden, ongeoorloofde mountainbiking, zwerfafval en zelfs dumping van afval (pakken reclamefolders, huishoudelijk afval, sloopafval, autobanden).

Jacht

De jacht op het landgoed wordt door de eigenaren uitgeoefend. Het landgoed maakt daarvoor deel uit van het jachtveld ‘Vriezenhuis’ (veldnummer 0378032 in het Fauna Registratie Systeem), met een oppervlakte van 258,04 ha. De eigenaren zijn jachthouder van het gehele jachtveld.

2 DOELSTELLINGEN & RANDVOORWAARDE

De algemene doelstelling van Landgoed Den Schooten is:

Duurzame instandhouding en ontwikkeling van het multifunctionele landgoed als economische, landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische eenheid met bovendien (daardoor) ecologische en recreatieve toegevoegde waarde.

Randvoorwaarde hiervoor is een gezonde financieel-economische basis van het landgoed. Dit houdt in dat alle noodzakelijke kosten gedekt kunnen worden uit de inkomsten. De inkomsten bestaan uit:

- Pacht
- Eigen landbouwexploitatie (gering)
- Bosbouwopbrengst (gering)
- Subsidies

Andere belangrijke voorwaarden voor de beoogde duurzame ontwikkeling zijn:

- afronding van het landgoed, zodat een logische eenheid van voldoende omvang wordt bereikt
- een duidelijk (her)kenbare presentatie van Den Schooten als particulier landgoed
- continuïteit in beheer van het landgoed bij opvolging door de volgende generatie

Doelstellingen per functioneel gebied

2.1 Landbouw

De landbouw is de financiële motor van het landgoed door middel van pachtopbrengsten en opbrengsten uit eigen beheer. Doelstelling is om de pachtinkomsten te maximaliseren in overeenstemming met de pachtnormen die periodiek vastgesteld worden door de Pachtkamer. Dit betekent dan wel dat de pachter een gezonde bedrijfsvoering met voldoende perspectief moet kunnen hebben op het landgoed. De eigenaren streven voorts naar een bedrijfsvoering die de natuurdoelstellingen niet frustreert, in ieder geval de bestaande natuurwaarden geen geweld aan doet. De aard van de landbouw is bij voorkeur een vorm die bij het karakter en cultuurhistorie van het landgoed past: een gemengd bedrijf met accent op veehouderij.

Agrarisch natuurbeheer op de landbouwgronden loopt via het stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), onderdeel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB 2023-2027). Een gecertificeerd agrarisch collectief sluit daarbij het contract met de provincie en maakt afspraken met de deelnemende grondgebruikers. Voor bos en natuurterrein in eigen beheer geldt de

provinciale Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL), op basis van het Natuurbeheerplan Gelderland. De eigenaren bevorderen het afsluiten van beheerpakketten door de pachter. Indien dit onvoldoende uit de verf komt, wordt gestreefd naar het in eigen beheer nemen van de landbouwgronden om dan in eigen regie een natuurvriendelijke landbouw vorm te geven.

Omvorming van substantiële delen van het huidige areaal landbouwgrond naar bijvoorbeeld natuur ligt niet in de rede omdat ook voor de toekomst het opbrengend vermogen van het landgoed in stand gehouden moet worden. Wel kan gerichte extensivering, bijvoorbeeld langs de beek, interessant worden als de overheid daar in het kader van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) of het stikstofbeleid een passende vergoeding voor biedt (zie hoofdstuk 3 en 4).

2.2 Natuur en landschap

De doelstelling is het aantrekkelijke en cultuurhistorisch rijke landschap in stand te houden. Het huidige patroon van afwisselende bos en landbouwpercelen omzoomd en doorsneden door houtwallen en –singels wordt in stand gehouden en waar mogelijk hersteld en versterkt. Er wordt gestreefd zoveel mogelijk inhoud te geven aan de ecologische verbindingsfunctie langs de Boven-Slinge. De reeds hoge actuele natuurwaarden zullen worden beschermd en uitgebreid. Het beheer is gericht op het creëren van goede habitat voor bijzondere planten- en diersoorten.

Bos

Het huidige areaal moet in ieder geval behouden worden. De uitgangspunten van geïntegreerd bosbeheer worden gehanteerd bij het beheer van het bos. Gestreefd wordt naar gebiedseigen soorten en versterking van de ecologische functie van de bossen. Dit betekent bossen met goed ontwikkelde kruid-, struik- en boomlaag en bosranden. Inkomsten uit houtproductie zijn geen hoofddoel, maar nevendoel.

Slinge

Het Waterschap streeft naar een goed peilbeheer van de Slinge zodat een normale bedrijfsvoering voor de landbouw uitgeoefend kan worden. Binnen dat kader wordt gestreefd naar een peilbeheer dat de ontwikkeling van natuurwaarden in de zone direct grenzend aan de Slinge mogelijk maakt. Met het Waterschap zijn afspraken – in de vorm van kwalitatieve verbintenissen – aangegaan voor een strook van 8 m uit de oever zoals deze er najaar 2009 bij lag. Hierbinnen kan de Slinge vrij meanderen en wordt voor een zo natuurlijk mogelijke inrichting van de oeverzone zorg gedragen. Deze zone draagt rechtstreeks bij aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor de Boven-Slinge (zie paragraaf 3.1).

Landschapselementen

De landschappelijke functie van de aanwezige houtwallen, singels, lanen en kleine bosjes zal worden gehandhaafd. De ecologische functie van de landschapselementen zal - daar waar zich mogelijkheden aandienen - worden versterkt door verbreding van singels, herstellen van verdwenen delen, aanleg van poelen, beplanten van overhoeken en door juist en tijdig beheer. De ligging en hoeveelheid van landschapselementen zal samen met het areaal bos moeten voldoen aan de eisen voor rangschikking onder de Natuurschoonwet 1928 (Rangschikkingsbesluit, gewijzigd per 2021).

2.3 Gebouwen en cultuurhistorie

De eigenaren wensen behoud en restauratie van de cultuurhistorische elementen van het landgoed te weten:

- de boerderij Schot Schepers, van 18e eeuwse oorsprong en 19e eeuwse ver- en uitbouwing;
- de achter de boerderij gelegen “schoppe” is in 2005 met subsidie gerestaureerd;
- het coulissenlandschap met eeuwenoude paden;
- de eeuwenoude beekoeverwal, gemaakt voor de aanleg van de laatmiddeleeuwse watermolen en zijn stuw;
- de losbeek en zijn verbondenheid met de stuw van deze watermolen en de toenmalige havezate “Lütticken Plecken” poelen;
- de essen, die nog als glooiingen in het landschap waarneembaar zijn;
- de opwaardering van de naamgeving.

2.4 Recreatie

De eigenaren willen mensen graag in de gelegenheid stellen dit mooie landgoed te beleven. Dit mag echter niet ten koste gaan van de duurzame instandhouding van het landgoed en de ecologische betekenis.

Randvoorwaarden bij recreatie zijn:

- alleen rustige, extensieve vormen van recreatie (wandelen, fietsen, joggen);
- het respecteren van de openstellingregels;
- kwetsbare en betredingsgevoelige natuur (langs de Boven-Slinge) zou zoveel mogelijk ontzien moeten worden, negatieve gevolgen van recreatie als verstoring, afval en vandalisme moet worden tegengegaan.

Landgoed Den Schooten is een verstoringsgevoelig en kwetsbaar gebied, uitbreiding van recreatieve mogelijkheden is niet wenselijk. Om de echt kwetsbare gebieden, met name de oeverzone van de Boven-Slinge te ontzien zouden zoneringsmaatregelen getroffen moeten worden.

Wenselijk is het krijgen van een onkostenvergoeding voor de overlast van de recreatie. Aangezien derden (Horeca, campings, etc.) de financiële vruchten plukken van de recreatie mogelijkheden die het landgoed biedt, zou het logisch zijn dat het landgoed daar wat van terugziet, bijvoorbeeld via een bijdrage uit de toeristenbelasting.

3 BELEIDSKADERS

Sinds enkele decennia houdt het overheidsbeleid rekening met het belang van behoud en herstel van natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden van het gebied Boven-Slinge inclusief Landgoed Den Schooten. Beleidsinstrumenten hierbij zijn regels en vergunningen om ongewenste ontwikkelingen en destructieve handelingen te voorkomen, en subsidieregelingen om goede ontwikkelingen te stimuleren. Sinds 1 januari 2024 zijn de meeste van deze regels gebundeld in de Omgevingswet: het bestemmingsplan is opgegaan in het omgevingsplan van de gemeente, de provincie stelt regels in de omgevingsverordening en het waterschap in de waterschapsverordening. Een groeiend deel van het beleid is van Europese oorsprong. Dit hoofdstuk beschrijft de kaders die in 2026 gelden, van Europees tot lokaal niveau, met per kader de betekenis voor Den Schooten. Paragraaf 3.7 geeft aan welke kaders uit de versie van 2011 zijn vervallen of vervangen.

3.1 Europese kaders

Natura 2000 (Vogel- en Habitatrichtlijn)

Het landgoed ligt niet in een Natura 2000-gebied. De grens van het Habitatrichtlijngebied Bekendelle, dat benedenstrooms aan dezelfde Boven-Slinge ligt, ligt op circa 740 meter van de zuidwestpunt van het landgoed. Rond Winterswijk liggen verder de Natura 2000-gebieden Willinks Weust, Wooldse Veen en Korenburgerveen. Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben in 2016 het Natura 2000-beheerplan Bekendelle vastgesteld. Op grond daarvan zijn tussen 2016 en 2020 hydrologische herstelmaatregelen aan de Boven-Slinge en de Mister Mark uitgevoerd, zodat het moerasbos natter en beter bestand wordt tegen stikstof.

Betekenis voor Den Schooten: activiteiten op of rond het landgoed die effect kunnen hebben op een Natura 2000-gebied, bijvoorbeeld via stikstofdepositie of via de waterhuishouding van de beek, zijn vergunningplichtig (onder de Omgevingswet: omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit). Tegelijk onderstrepen de doelen voor de Bekendelle het belang van de ecologische verbindingsfunctie van het landgoed tussen het Buskersbos en de Bekendelle en van een goede waterkwaliteit en een natuurlijk afvoerregime stroomopwaarts.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Boven-Slinge is onder de Europese Kaderrichtlijn Water aangewezen als oppervlaktewaterlichaam ‘Boven Slinge’ (code NL07_0009, deelstroomgebied Rijn-Oost). Het gaat om een langzaam stromende midden- en benedenloop op zand (watertype R5) met de status ‘sterk veranderd’, vanwege stuwen,

normalisatie en oeververdediging. Het waterlichaam is 12,5 km lang, valt geheel binnen de gemeente Winterswijk en wordt beheerd door Waterschap Rijn en IJssel. De Bekendelle is als beschermd gebied aan dit waterlichaam gekoppeld. De bovenstroomse delen van de Boven-Slinge hebben bovendien de status HEN-beek (Hoogst Ecologisch Niveau).

De ecologische toestand is 'matig'. Knelpunten zijn te hoge concentraties stikstof en fosfaat, voor een belangrijk deel afkomstig uit het Duitse deel van het stroomgebied en uit de landbouw, en pieken van zink. De sterke beschaduwing is gunstig voor het ecologisch functioneren, maar beperkt het aantal water- en oeverplanten. Het doel is een goede ecologische toestand uiterlijk in 2027, het einde van de derde en laatste KRW-planperiode (Stroomgebiedbeheerplan Rijn 2022-2027). Voor 2022-2027 heeft het waterschap onder meer beekherstel in de bovenlopen (Limbeek, Siepersbeek) en maatregelen voor een natuurlijker afvoerregime gepland: extensiever onderhoud van zijwatergangen, aanpassing van drainage en water vasthouden in laagtes. Het nieuwe kabinet zet in Europa in op een herziening en vereenvoudiging van de KRW; de doelen voor 2027 gelden vooralsnog onverkort.

Betekenis voor Den Schooten: de vrij meanderende oeverzone van 8 meter, het beekbegeleidend bos, de retentiegebieden en de als vistrap ingerichte losbeek dragen direct bij aan de KRW-doelen. Dat versterkt de positie van de eigenaren in het overleg met het waterschap. Voor de pachter gelden verplichte mestvrije bufferstroken langs waterlopen; langs KRW-waterlopen zoals de Boven-Slinge is die strook 5 meter breed (zie hieronder). Verdere verbreding van de bufferzone of extra beplanting langs de beek kan in aanmerking komen voor KRW-financiering.

Nitraatrichtlijn en Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

De Europese Nitraatrichtlijn wordt in Nederland uitgevoerd via de actieprogramma's Nitraatrichtlijn en de mestwetgeving. Sinds het 7e actieprogramma zijn bufferstroken langs alle waterlopen verplicht. In het GLB 2023-2027 is dit opgenomen in de conditionaliteit (GLMC 4): langs KRW-waterlopen en ecologisch kwetsbare waterlopen geldt een mestvrije strook van 5 meter. De derogatie voor graasdierbedrijven is na 2025 afgelopen. Het ANLb, de eco-regeling en de bijbehorende vergoedingen zijn eveneens onderdeel van het GLB.

Betekenis voor Den Schooten: deze regels raken vooral de pachter. Bij het herzien van pachtovereenkomsten is het verstandig de bufferstroken en de afspraken over agrarisch natuurbeheer expliciet vast te leggen.

Natuurherstelverordening

De Europese Natuurherstelverordening (Verordening (EU) 2024/1234) is op 18 augustus 2024 in werking getreden. Nederland heeft op 1 september 2026 een Ontwerp-Natuurplan bij de Europese Commissie ingediend; het definitieve Natuurplan moet uiterlijk 1 september 2027 worden ingediend. De verordening bevat doelen voor onder meer beken en rivieren (vrij stromend water, herstel van overstromingsvlakten), landbouwecosystemen (landschapselementen, bestuivers) en bossen. De focus ligt op de verplichtingen voor 2030.

Betekenis voor Den Schooten: de verordening legt geen directe verplichtingen op aan particuliere eigenaren. Wel kan zij leiden tot nieuwe programma's en subsidies voor landschapselementen, beekherstel en bosbiodiversiteit, precies de elementen waarin Den Schooten sterk is. De eigenaren volgen de uitwerking in het definitieve Natuurplan.

Invasieve exoten

Op grond van de Europese exotenverordening (Verordening (EU) 1143/2014) gelden voor soorten op de 'Unielijst' een verbod op verspreiding en een bestrijdingsopgave. Langs beken gaat het bijvoorbeeld om de reuzenbalsemien. Voor het beheer van de oeverzone van de Boven-Slinge is dit een aandachtspunt.

3.2 Rijksbeleid

Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Deze vervangt onder meer de Wet ruimtelijke ordening, de Waterwet en de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming had in 2017 al de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet vervangen. Voor het landgoed betekent dit dat vergunningen en meldingen, bijvoorbeeld voor bouwen, voor het vellen van houtopstanden (met meld- en herplantplicht), voor ingrepen bij de beek en voor handelingen die beschermde soorten raken, via het Omgevingsloket lopen. De zorgplicht voor flora en fauna en de regels voor jacht en faunabeheer zijn eveneens in het stelsel van de Omgevingswet opgenomen.

Stikstof-, landbouw- en natuurbeleid

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), waaronder ook de herstelmaatregelen in de Bekendelle vielen, is in 2019 door de Raad van State onverbindend verklaard. Na verschillende tussenstappen heeft het kabinet op 26 juni 2026 een samenhangende aanpak voor landbouw, natuur en stikstof gepresenteerd. Die verschuift de sturing van de kritische depositiewaarde (KDW) naar wettelijke emissiedoelen per sector. Daarnaast komen er zones rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (meestal 500 meter) waarin de

landbouw moet extensiveren, en een vergelijkbare aanpak voor ‘kwetsbare watergebieden’ zoals beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden met KRW-opgaven. Voor die watergebieden is € 1 miljard gereserveerd voor extensivering. Ook wil het kabinet een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens invoeren. De zonering wil het kabinet in 2027 vastleggen in instructieregels voor de provincies; de wettelijke uitwerking loopt nog.

Betekenis voor Den Schooten: het beekdal van de Boven-Slinge kan in de rijksaanpak als ‘kwetsbaar watergebied’ worden aangemerkt. Dat kan de bedrijfsvoering van de pachter raken, maar biedt ook kansen op vergoedingen voor extensivering en natuurinclusieve landbouw die goed passen bij de doelstellingen in hoofdstuk 2. De provinciale uitwerking staat in paragraaf 3.3.

Natuurschoonwet 1928 en fiscale kaders

De Natuurschoonwet 1928 (NSW) blijft de hoeksteen voor het behoud van het landgoed als eenheid. Het Rangschikkingsbesluit is na de evaluatie van de NSW aangescherpt; voor landgoederen die niet meer aan de nieuwe eisen voldoen, loopt een overgangsperiode tot uiterlijk 1 januari 2031. Een volgende evaluatie van de NSW is voorzien in 2033. Met de Wet werkelijk rendement box 3, die de Tweede Kamer in februari 2026 heeft aangenomen en die per 1 januari 2028 moet ingaan, kan bij vererving of schenking belasting verschuldigd worden over waardestijging van gebouwde eigendommen. De Tweede Kamer heeft het kabinet gevraagd een regeling uit te werken waarbij die waardestijging voor NSW-landgoederen onbelast blijft, mits de NSW-status 25 jaar behouden blijft.

Betekenis voor Den Schooten: een actuele en ‘bestendige’ NSW-rangschikking wordt nog belangrijker voor de continuïteit bij opvolging (zie de randvoorwaarden in hoofdstuk 2). De eigenaren laten periodiek toetsen of de rangschikking aan het gewijzigde Rangschikkingsbesluit voldoet en volgen de uitwerking van het box 3-stelsel.

Erfgoed

De boerderij Schot Schepers (met bakhuis, put en schuur) en de watermolen Den Helder zijn rijksmonumenten. De bescherming is geregeld in de Erfgoedwet (2016) en, voor wijzigingen aan monumenten, in de Omgevingswet (omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit). Voor het onderhoud van rijksmonumenten bestaat de Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM).

3.3 Provincie Gelderland

Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Gelderland

Het provinciale beleid is vastgelegd in de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland en de Omgevingsverordening Gelderland, die jaarlijks wordt herzien. De vroegere Ecologische Hoofdstructuur heet landelijk nu Natuurnetwerk Nederland en is in Gelderland verdeeld in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). In het GNN geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe ontwikkelingen die de kernkwaliteiten significant aantasten zijn niet toegestaan. De GO bestaat uit gronden met een andere bestemming dan natuur die ruimtelijk verweven zijn met het GNN; daar gelden de kernkwaliteiten als toetsingskader en wordt versterking van natuur en landschap nagestreefd. Op de kaarten van de Omgevingsverordening ligt naar schatting ongeveer 12 ha van het landgoed in het GNN en ongeveer 24 ha in de GO; meerdere hectares vallen in geen van beide.

Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid voor de Nationale Landschappen in 2012 bij de provincies gelegd. Gelderland heeft het Nationaal Landschap Winterswijk met zijn kernkwaliteiten in de Omgevingsverordening behouden: een kleinschalig, organisch gegroeid halfopen landschap met bosjes, houtwallen en essen, en een historisch nederzettingspatroon. Nieuwe ontwikkelingen mogen deze kernkwaliteiten niet aantasten. Het landgoed is als eerste particuliere landgoed de entree tot het buurtschap 't Woold en is een karakteristiek onderdeel van dit landschap.

Betekenis voor Den Schooten: de begrenzing van GNN en GO bepaalt welke ontwikkelingen op welk perceel mogelijk zijn. De kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap ondersteunen het behoud van het coulissenlandschap en bieden een argument tegen verstening en uitbreiding van recreatieve voorzieningen in de directe omgeving (zie hoofdstuk 4).

Natuurbeheerplan Gelderland

Het jaarlijks vastgestelde Natuurbeheerplan Gelderland bepaalt welke natuurbeheertypen en agrarische leefgebieden waar subsidiabel zijn (SNL en ANLb). Het is daarmee het kader voor subsidie op het bos, de natuurterreinen en de landschapselementen van het landgoed. Het vervangt de gebiedsplannen natuur en landschap uit 2002 en 2004.

Stikstofreductiegebieden ('strokenbeleid')

Provinciale Staten van Gelderland hebben op 23 september 2026 regels voor stikstofreductiegebieden in de Omgevingsverordening vastgesteld. Het besluit treedt op 23 oktober 2026 in werking; sommige regels gaan later gelden. De gebieden bestaan uit stikstofgevoelige natuur met een strook van maximaal 500 meter eromheen, rond de Veluwe, de Landgoederen Brummen en, bij Winterswijk, de Bekendelle en Willinks Weust. Voor de Wooldse Veen is (vooralsnog) geen strook ingesteld. In de stroken moet de stikstofuitstoot fors

omlaag. De regels omvatten onder meer een verbod op nieuwe veehouderijen, een verbod op het scheuren van blijvend grasland, een verbod op stikstofhoudende kunstmest vanaf 2030 en eisen aan stookinstallaties. Sinds april 2025 gold al een voorbereidingsbesluit. Daarnaast loopt in Winterswijk een gebiedsproces, waarin ook hydrologisch herstel rond de Natura 2000-gebieden aan de orde is.

Betekenis voor Den Schooten: het landgoed ligt buiten het stikstofreductiegebied. Op de provinciale kaart (begrenzing van het voorbereidingsbesluit van april 2025) ligt de grens van de strook rond de Bekendelle op circa 380 meter van de zuidwestpunt van het landgoed bij de Wooldseweg. Op de gronden van het landgoed gelden de regels van het stikstofreductiegebied dus niet. Voor de pachter telt daarnaast waar de bedrijfslocatie ligt: vindt minstens de helft van de uitstoot van een bedrijf binnen het gebied plaats, dan gelden de regels voor het hele bedrijf. Het beleid raakt het landgoed verder vooral indirect, via het gebiedsproces in Winterswijk en de gevolgen voor omliggende bedrijven.

3.4 Waterschap Rijn en IJssel

Het Waterbeheerprogramma 2022-2027 van Waterschap Rijn en IJssel is de opvolger van het Waterbeheerplan 2007-2010. Het bevat onder meer de KRW-maatregelen voor de derde planperiode. Werkzaamheden in en langs de Boven-Slinge en in de beschermingszones langs de beek vallen onder de waterschapsverordening (voorheen de keur) en de legger van het waterschap; daarvoor kan een vergunning of melding nodig zijn. De afspraken die in 2009-2010 met het waterschap zijn gemaakt, blijven gelden: de kwalitatieve verplichting voor de oeverstrook van 8 meter, de retentie op ca. 7 ha in de periode oktober-maart en de vistrap in de losbeek.

Betekenis voor Den Schooten: het waterschap blijft de belangrijkste partner voor de natuur- en waterdoelen langs de beek. De eigenaren volgen de voorbereiding van het opvolgende waterbeheerprogramma (vanaf 2028) en de uitwerking van de rijksaanpak voor beekdalen.

3.5 Gemeente Winterswijk

Het bestemmingsplan ‘Integrale herziening buitengebied Winterswijk’, in 2010 nog in ontwerp, geldt sinds 2011. Sinds 1 januari 2024 maakt het deel uit van het tijdelijke deel van het omgevingsplan van de gemeente Winterswijk. Daarin staan ook de regels voor kleinschalige landschapselementen zoals poelen, heggen, boomgroepen en houtwallen. Met de wijziging van het omgevingsplan die op 10 juli 2026 in werking trad, is de maximale omvang van zulke nieuwe elementen (voorheen 400 m²) verruimd. Het zorgvuldigheidsprincipe ‘nee, tenzij’ voor nieuwe activiteiten in het buitengebied en de mogelijkheden voor

landgoederen, zoals een bijgebouw voor het beheer en trekkershutten, moeten in het nieuwe omgevingsplan opnieuw worden vastgelegd.

De gemeenteraad heeft op 19 december 2019 de Omgevingsvisie Buitengebied Winterswijk vastgesteld. Daarmee zijn de Visie Buitengebied (2005) en het beleid 'Landgoederen in Winterswijk' (2010) ingetrokken. De omgevingsvisie is het afwegingskader voor afwijkingen van het geldende plan en de basis voor het toekomstige omgevingsplan voor het buitengebied. Daarnaast werken gemeente, provincie, waterschap, de stichting Waardevol Cultuurlandschap Winterswijk (WCL) en gebiedspartners, waaronder de Werkgroep NSW-landgoederen, samen in de Gebiedsontwikkeling Winterswijk aan een gezamenlijk toekomstperspectief voor het buitengebied.

Betekenis voor Den Schooten: de eigenaren willen dat de voornemens uit hoofdstuk 5 (beheerschuur, trekkershutten, restauratie paardenschuurtje) en de status van de paden goed worden geborgd in het nieuwe omgevingsplan. De Gebiedsontwikkeling Winterswijk en de Werkgroep NSW-landgoederen zijn het aangewezen platform om de belangen van particuliere landgoederen in te brengen.

3.6 Grensoverschrijdende samenhang (Duitsland)

De Boven-Slinge is de Nederlandse benedenloop van de Duitse Schlinge, die in Noordrijn-Westfalen (Kreis Borken) ontspringt en via Südlohn-Oeding de grens passeert. Het Duitse deel valt onder hetzelfde Europese stroomgebiedsdistrict Rijn en wordt in Duitsland via de KRW-beheerplannen van Noordrijn-Westfalen beheerd. De waterkwaliteit van de Boven-Slinge wordt in belangrijke mate bovenstrooms bepaald, onder meer door de rioolwaterzuivering in Südlohn en door landbouw. Daarom werken Waterschap Rijn en IJssel, de Kreis Borken, de gemeenten Winterswijk en Südlohn en de landbouworganisaties sinds 2010 grensoverschrijdend samen, eerst in het pilotproject waterkwaliteit Winterswijk-Oeding en later als vervolg daarop in het kader van de Bekendelle.

Betekenis voor Den Schooten: de eigenaren kunnen de waterkwaliteit van de beek zelf nauwelijks beïnvloeden. Zij hebben er belang bij dat deze grensoverschrijdende samenwerking wordt voortgezet. Ook de afvoerpieken die tot overstroming van het landgoed kunnen leiden, ontstaan voor een deel in het Duitse stroomgebied.

3.7 Vervallen of vervangen kaders ten opzichte van 2011

De volgende kaders uit de versie van 2011 gelden niet meer, of zijn opgevolgd:

- *Gebiedsplan Natuur en Landschap Achterhoek (2002) en Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland (2004):* vervallen; opgevolgd door het Natuurbeheerplan Gelderland en de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Gelderland. De aanduiding 'prioritair gebied realisering nieuwe natuur nr. 9' heeft geen betekenis meer.
- *Waterbeheerplan 2007-2010 van Waterschap Rijn en IJssel:* vervangen door opvolgende plannen, nu het Waterbeheerprogramma 2022-2027. De begrippen HEN en SED leven voort in de KRW-doelen; de aanduiding TOP-gebied is niet meer in gebruik.
- *Reconstructie/Herinrichting Winterswijk-Oost:* afgerond.
- *Voorontwerp (2007) en Ontwerp (2010) Bestemmingsplan Buitengebied:* vastgesteld als 'Integrale herziening buitengebied Winterswijk' (2011), sinds 2024 onderdeel van het omgevingsplan.
- *Visie Buitengebied (2005) en beleid 'Landgoederen in Winterswijk' (2010):* ingetrokken bij de vaststelling van de Omgevingsvisie Buitengebied Winterswijk (2019).
- *Ecologische Hoofdstructuur (EHS):* nu Natuurnetwerk Nederland, in Gelderland uitgewerkt als Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone.
- *Nationaal Landschap Winterswijk als rijksbeleid:* in 2012 door het Rijk losgelaten; provinciaal voortgezet met kernkwaliteiten in de Omgevingsverordening.
- *Streekplan Gelderland:* vervangen door de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland.
- *Natuurbeschermingswet 1998, Flora- en faunawet, Boswet, Waterwet en de keur van het waterschap:* opgegaan in de Wet natuurbescherming (2017) en vervolgens in de Omgevingswet (2024), respectievelijk de waterschapsverordening.
- *Agrarisch natuurbeheer via individuele SNL-beheerpakketten:* sinds 2016 vervangen door het collectieve ANLb.
- *Programmatische Aanpak Stikstof (PAS):* in 2019 onverbindend verklaard; opgevolgd door de huidige stikstofaanpak van Rijk en provincie.

4 KNELPUNTEN, BEDREIGINGEN EN KANSEN

4.1 Knelpunten en bedreigingen

Water

- De Boven Slinge zorgt voor – zeer – incidentele overstromingen van het landgoed met water. Door verbeterde bovenstroomse waarschuwingssystemen zijn de fluctuaties in de waterstanden nu minder ingrijpend dan voorheen en beter te beheersen. Rond 2012 is het stuwrecht van de eigenaar van watermolen en restaurant de Gulle Smid (voorheen de Gulle Waard, voorheen Den Helder) overgegaan op het Waterschap Rijn en IJssel. Stroomopwaarts wordt de waterstand gemeten, en de stuw wordt doorgaans tijdig en automatisch meer of minder open gezet op basis van deze stoom opwaartse informatie. Met andere woorden; de stuw wordt (vroeg) tijdig open gezet bij een hogere waterstand stroomopwaarts. Dit voorkomt dat Landgoed Den Schooten te maken krijgt met overstromingen, wat voorheen eens in de zoveel decennia het geval was.

- De Boven-Slinge fungeert als een groene ader, een ecologische verbindingszone in het landschap tussen het Buskersbos en Bekendelle. Ter hoogte van Landgoed Den Schooten is de ecologische functie van de noordoever zwaar onder druk door aanwezigheid van zwembad met hekwerk eromheen, een voormalig vuilnisstortterrein van de gemeente dat industrieterrein zal blijven en een restaurant met parkeerplaats. De zuidkant moet daarom intact blijven en versterkt worden.

- Waterkwaliteit en klimaat: de ecologische toestand van de Boven-Slinge is volgens de KRW ‘matig’, door te veel nutriënten en zink, die voor een belangrijk deel van bovenstrooms en uit Duitsland komen. Daarnaast leidt klimaatverandering tot langere droge perioden, waarin zijbeken droogvallen en beekbegeleidend bos en houtwallen kunnen lijden, en tot hevigere buien met hogere afvoerpieken.

Natuur en landschap

- Milieueffecten van de landbouw

  Hoewel de pachter van de landbouwgronden van Den Schooten nu is overgestapt op extensieve vleesveehouderij, zijn de milieueffecten van de voorgaande intensieve melkveehouderij nog merkbaar. Door verzuring en vermesting zijn bepaalde natuur- en landschapswaarden verdwenen. Met name de kruid- en struiklaag van bermen, houtwallen, singels en bosjes hebben hieronder geleden.

- Oprukkende verstening

  Bestemmingsplannen e.d. lijken weinig waarborg voor bescherming van natuur en landschapswaarden te kennen. Verstening en asfaltering, veelal ten dienste van recreatie, rukken op. Hoewel volgens het vastgestelde beleid de ecologische functie zou moeten prevaleren, blijkt in de praktijk vaak dat het economisch belang en de korte termijnvisie vóór gaan.

  Wanneer aantastingen in bepaalde gevallen onvermijdelijk zijn, zouden deze op enigerlei wijze gecompenseerd moeten worden, dwz. dat andere omgevingsbedreigingen voor het landgoed zouden worden verminderd. Bedreigingen zoals de mogelijke aanleg van een fietspad langs de Wooldseweg, de uitbreidingsdrang van camping Te Winkel, een parkeerplaats ten oosten en een sportveld ten westen van de Bocholtse baan.

- Het zwembad aan de noordoever is gerestaureerd en onder nieuwe exploitatie gebracht. De opstallen en de inrichting van het zwembad hebben de status van Rijksmonument en hiermee hopen de eigenaren van Den Schooten dat de opzet en benutting van het complex enigszins is veiliggesteld. De feitelijke toekomstige exploitatie blijft een bedreiging voor de doelstellingen van rust en ruimte voor het landgoed. Daarnaast moet blijken of het streven naar een natuurlijker inrichting met rietvelden en moerasvegetaties effectief is om de blauwalgenproblematiek aan te pakken.

- Onvoldoende overleg met andere partijen

Recreatie

De ligging van het landgoed (vlakbij Winterswijk, naast restaurant de Gulle Smid, voorheen de Gulle Waard, voorheen Den Helder, dichtbij camping te Winkel) en de goede ontsluiting leveren een hoge recreatiedruk op.

Er ontstaat overlast door:

- Het niet naleven van de openstellingregels: recreanten laten hun honden los lopen en laten afval achter;
- Het dumpen van groter afval zoals pakken niet uitgedeelde reclamefolders
- Droppings: in de herfst vinden droppings plaats waarbij men dwars door het landgoed gaat met fakkels, toeters en bellen. Deze droppings worden georganiseerd door een serviceclub, zonder toestemming te vragen aan de eigenaren;
- Het zogenaamde Duitse “Waldsingen”; dit levert in augustus een zee van plastic, papier en ander afval op;
- Het “Pilzensammlen” in het najaar van grote hoeveelheden paddestoelen, waarbij men zich niet beperkt tot de paden;

- Het uitsteken van planten, het stelen van humus en hout en het plukken van paddestoelen;
- Onvoldoende toezicht.

Bestrijding van de overlast brengt kosten met zich mee zonder dat daar voldoende opbrengsten tegenover staan.

Rendement uit landbouw

De pachter heeft beheerovereenkomsten afgesloten op ruim 14 ha landbouwgrond, waar alleen de pachter subsidie voor krijgt. Door het bijbehorende beheer neemt het producerende vermogen van de landbouwgrond af, waarvoor de eigenaar niet worden gecompenseerd. De opbrengst van de landbouwgrond is gering, afgezet tegen de kosten van het in standhouden van het landgoed.

Het opbrengend vermogen dat voornamelijk van de landbouwgronden moet komen, komt in de toekomst wellicht onder druk door ontwikkelingen in de landbouw zoals extensivering.

Uitbreiding van het landgoed door aankoop van agrarische grond zou de economische balans van het landgoed kunnen helpen versterken. Bovendien biedt extra grond wellicht mogelijkheden voor het versterken en uitbreiden van landschapselementen en bosranden.

Overheidsbeleid

Het overheidsbeleid voor natuur, stikstof en landbouw is sinds 2011 sterk wisselend geweest: de decentralisatie en bezuinigingen op natuur vanaf 2011, de PAS en de vernietiging daarvan in 2019, het Transitiefonds landelijk gebied en de beëindiging daarvan in 2024, en het nieuwe pakket van 2026. Die onvoorspelbaarheid maakt langetermijnafspraken voor een landgoed lastig.

Nieuwe generieke en gebiedsgerichte regels, zoals extensivering in beekdalen en de Gelderse stikstofreductiegebieden, kunnen de bedrijfsvoering van de pachter en daarmee de pachtopbrengst raken. Daarnaast kunnen fiscale wijzigingen, met name het nieuwe box 3-stelsel vanaf 2028, de continuïteit bij vererving onder druk zetten als de positie van NSW-landgoederen daarin niet goed wordt geregeld.

Gunstig is dat de grote kwaliteitsimpuls die het landgoed in 2010 heeft gekregen, met name door projecten in samenwerking met het Waterschap, nog zijn gerealiseerd voordat de bezuinigingen effect hebben gekregen.

4.2 Kansen

Overheidsbeleid

In het overheidsbeleid is toenemende erkenning van de kwalitatieve waarde van het landgoed. Dit biedt verbeterde aanknopingspunten voor het realiseren van een aantal doelstellingen van Landgoed Den Schooten (zie ook hoofdstuk 3 Beleidskaders).

Het Waterschap heeft naast haar taken voor kwantiteitsbeheer ook kwaliteitstaken gekregen en krijgt ook steeds meer ambities op het gebied van het ontwikkelen van natuurwaarden. Zie de watergerelateerde projecten in hoofdstuk 5.

Gemeente Winterswijk lijkt meer begrip te krijgen voor de overlast die recreatie met zich meebrengt en is in toenemende mate bereid mee te werken aan oplossingen.

Het nieuwe rijksbeleid biedt ook kansen. Voor extensivering in beekdalen en kwetsbare watergebieden is tot en met 2035 € 1 miljard gereserveerd. Het budget voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) wordt uitgebreid. De Natuurherstelverordening richt zich onder meer op landschapselementen, beken en bosbiodiversiteit. Voor de rijksmonumenten is de Subsidieregeling instandhouding monumenten beschikbaar. Den Schooten heeft met zijn houtwallen, beekzone en retentiegebieden al veel van wat deze regelingen beogen, en kan zich daardoor aanbieden als voorbeeldlocatie.

De Gebiedsontwikkeling Winterswijk, waarin gemeente, provincie, waterschap, de stichting WCL en de Werkgroep NSW-landgoederen samenwerken, biedt een platform om de belangen van het landgoed in te brengen en gezamenlijke projecten te starten.

5 UITVOERINGSPROGRAMMA

5.1 Afgelopen periode

In de periode tot 2011 zijn een aantal omvangrijke projecten uitgevoerd die samen een krachtige kwaliteitsimpuls aan het landgoed hebben gegeven, vooral op het vlak van landschap, natuur en water. Hiermee wordt onder meer de biodiversiteit verder versterkt. De uitgevoerde projecten en aanvullende activiteiten staan hierna toegelicht.

Natuur en landschap

- Afronding van het landgoed
  In het kader van de Herinrichting Winterswijk Oost is dankzij een bijzonder akkoord met BBL (Bureau Beheer Landbouwgronden, onderdeel van Dienst Landelijk Gebied) circa 3.30 ha grond verworven ten westen van de Bocholtse Baan en ten noorden van de Slingeweg (zie kaart 'terreintypen'). Dit betekent een logische afronding die ook cultuurhistorisch gezien bij het landgoed (Brinkheurnse Veld) behoort.

- Houtwallen en singels
  Als onderdeel van de aanleg van de retentievoorziening is een oude en uitgedunde houtwal liggend langs de eerste retentieweide opnieuw aangelegd en 4 m verbreed. Oude, niet goede, houtopstanden zijn weggeslagen en de gehele houtwal is over de volle lengte her-ingepoot.

  De bestaande houtwal gelegen langs de grote es aan de Wooldseweg langs de Boven Slinge is met 4m verbreed en her-ingepoot. Hierdoor is een uitstekende ecologische verbinding ontstaan.

  Langs de Hijinkhoekweg en de Wooldseweg zijn door nieuwe inplanting gaten of zwakke plekken in de bomenrijen gerestaureerd.

- Bos
  Door doelgericht en selectief bosonderhoud (dunnen en inpoten) is de kwaliteit en diversiteit van het bos versterkt. Deze diversiteit omvat o.a. oud eikenbos, Amerikaans eikenbos, eikenhakhout, dennenbos en gemengd bos.

Water

In goede samenwerking met de eigenaren van het landgoed heeft het Waterschap op het landgoed verschillende omvangrijke projecten gerealiseerd.

- De Losbeek met vistrap
  In de eerste plaats is de Losbeek, die in een wijde boog over het landgoed loopt en die al lang geen functie meer had, helemaal vrijgemaakt en weer in verbinding met de Boven Slinge gesteld. Hierdoor gaat het water in de

Losbeek weer – gereguleerd – stromen en komt er ter plaatse veel meer licht.

De Losbeek is nu ingericht als vistrap, waardoor vissen via deze omweg ook na de restauratie van watermolen Den Helder in staat zijn de bovenloop van de Boven Slinge te bereiken.

- Retentiegebieden
  Twee percelen op het landgoed, samen ter grootte van 7 hectare, zijn in gebruik genomen als waterberging. Deze gronden hebben een bufferfunctie en zullen bij overvloedige wateraanvoer onder water staan. Naar verwachting zal dit gemiddeld drie keer per jaar drie dagen voorkomen en dit is het uitgangspunt voor de afspraak die hierover gemaakt is tussen de eigenaren en het Waterschap. Retentie is uitsluitend voorzien in de periode Oktober – Maart, waardoor de landbouwkundige functie gewaarborgd zal blijven. De eigenaren zullen ervoor waken dat de retentiegebieden niet veel langer en/of veel vaker onder water komen te staan. Wanneer dit onverhoopt wel het geval is, zullen zij op dat moment aansturen op tijdige afsluiting van de inlaat.

- Natuurlijke oevers Boven Slinge
  Tegelijk met bovengenoemde grote waterprojecten zijn ingrijpende maatregelen genomen om de natuurwaarden van de oevers van de Boven Slinge verder te vergroten door de beek weer meer ruimte te geven om te meanderen en door uitbreiding van het beekbegeleidend bos.

- Aanleg poelen
  De poel die in dit perceel lag, is met het oog op hogere natuurwaarde aanzienlijk vergroot. Los hiervan de vijver in de weide ten oosten van boerderij Schot Schepers groter gemaakt.

PR/Communicatie

De laatste jaren wordt geprobeerd het landgoed meer als particulier landgoed kenbaar te maken. Dit is gedaan door het plaatsen van naambordjes, het aangaan van gesprekken met (Winterswijkse) recreanten en het persoonlijk contact opnemen met gemeentelijke ambtenaren.

Overleg met overheden en buren

Met de gemeente zijn gesprekken gevoerd over fietspaden, een minirotonde en de openbaarheid van paden op het landgoed.

Jubileum 180 jaar familiebezit (2025)

In 2025 was het landgoed 180 jaar in het bezit van de familie. Ter gelegenheid daarvan hebben de eigenaren een bruine beuk geplant als jubileumboom,

omgeven door een zeskantig houten hekwerk en de vermelding “1845 DEN SCHOOTEN 2025”.

5.2 Komende periode

Vergroten natuur- en landschapswaarden

Dankzij de recente grote investeringen in natuurlijke versterking van het landgoed lijken nieuwe grote projecten op dat vlak niet nodig en niet haalbaar.

Mochten er agrarische gronden uit de pacht komen, dan zal worden onderzocht of voor delen hiervan functieverandering naar natuur wenselijk is. Met name randen en overhoeken zouden hiervoor in aanmerking kunnen komen.

Gebouwen

Op basis van de faciliteiten (ontheffingen) die het omgevingsplan van de gemeente Winterswijk biedt (tijdelijk deel: bestemmingsplan ‘Integrale herziening buitengebied Winterswijk’), hebben de eigenaren het voornemen om dichtbij boerderij Schot Schepers een schuur in te richten die zal dienen als beheercentrum voor het landgoed alsmede tot opslag van apparatuur en gereedschap benodigd bij het beheer van het landgoed.

Eveneens binnen de desbetreffende voorwaarden in het omgevingsplan zullen bij de boerderij enkele trekkershutten worden gerealiseerd.

Voorts bestaat het voornemen om een nogal vervallen paardenschuurtje ter plaatse te restaureren en weer een passende functie te geven.

Recreatie

Verminderen van de overlast van recreatie door:

- Duidelijke informatiepanelen, waarop uitgelegd wordt wat er bijzonder is aan het landgoed, welke projecten zijn ondernomen en waarom, etc. Vergroting van kennis bevordert de beleving, het respect en daardoor hopelijk ook het gedrag (respectievelijk het begrip voor gedragsregels).
- Tevens versterking van de herkenning dat het om een particulier landgoed gaat, dat men dus te gast is en dat er ook daarom gedragsregels zijn.
- Verbeteren van het toezicht. Hiertoe zouden door de gemeente boswachters aangesteld moeten worden. Deze zouden tevens meer bekendheid kunnen geven aan de openstellingregels vanuit de Natuurschoonwet en recreanten er op kunnen wijzen dat de honden aan de lijn moeten. Regelmatige surveillance en controle op naleving openstellingregels en grijze en groene wetten door de politie. Een periodiek overleg hiertoe, wellicht in samenhang met de werkgroep NSW-landgoederen kan problemen oplossen.

Goed overleg met overheden, waterschap en buren

- Gemeente: overleg gericht op het ongedaan maken van de opname van het Wooldse- en Scheperspad in de openbare wegenlegger en in plaats daarvan de status ‘opengesteld pad Natuurschoonwet’. Ten behoeve van een goede communicatie met de gemeente zou een blijvend contact of loket bij de gemeente gecreëerd kunnen worden voor particuliere landgoederen, bijvoorbeeld in aansluiting op de Gebiedsontwikkeling Winterswijk en de Werkgroep NSW-landgoederen. Daarnaast aandacht voor borging van de voornemens uit deze visie in het nieuwe omgevingsplan.
- Natuurmonumenten: overleg over beheer van Buskerbos en afspraken over waterpeil.
- Camping Te Winkel over recreatieaangelegenheden.
- De pachter omtrent natuurvriendelijke landbouw, bufferstroken en de gevolgen van het stikstof- en beekdalenbeleid.
- Waterschap Rijn en IJssel: voortzetting van de afspraken over oeverzone, retentie en vistrap, en betrokkenheid bij KRW-maatregelen en het opvolgende waterbeheerprogramma.
- Provincie Gelderland: gebiedsproces stikstof en hydrologisch herstel rond de Natura 2000-gebieden bij Winterswijk, Natuurbeheerplan en subsidies.

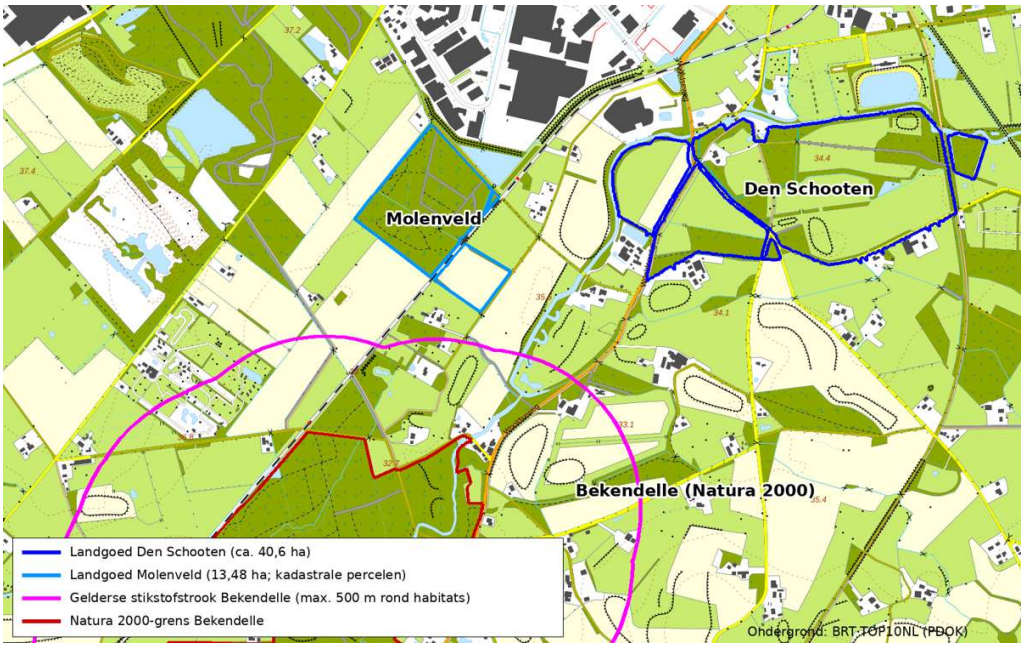
6 ZUSTERLANDGOED MOLENVELD

Naast Den Schooten is er een ‘zusterlandgoed’: Landgoed Molenveld. Molenveld is eigendom van dezelfde familie als Den Schooten en is al decennia zelfstandig onder de Natuurschoonwet 1928 gerangschikt. Dit hoofdstuk beschrijft Molenveld en de beleidskaders die er specifiek gelden, met bijzondere aandacht voor de ligging ten opzichte van Natura 2000 en de stikstofstroken. Voor het overige zijn de doelstellingen uit hoofdstuk 2 en de algemene beleidskaders uit hoofdstuk 3 ook op Molenveld van toepassing.

6.1 Ligging en omvang

Molenveld ligt in het buurtschap ’t Woold, op ongeveer 350 meter ten westen van Den Schooten, aan weerszijden van de spoorlijn Arnhem-Winterswijk, tussen de Greversweg en de Olden Goorweg. Het grootste deel, ten westen van het spoor, is bos. Het perceel tussen het spoor en de Olden Goorweg is landbouwgrond, omzoomd door houtsingels. Dit perceel is verpacht en wordt afwisselend ingezaaid met gras of graangewassen.

Volgens de geactualiseerde terreinbeschrijving van 2 juli 2024 bestaat het landgoed uit 84,4% bos, waarvan 0,5366 ha houtsingels en wegbeplanting, en 15,6% landbouwgrond. Natuurterrein en overig terrein zijn er niet.

Kaart: ligging van Den Schooten en Molenveld ten opzichte van de Natura 2000-grens van de Bekendelle en de Gelderse stikstofstrook (begrenzing voorbereidingsbesluit april 2025). Perceelgrenzen Molenveld: Kadaster (BRK); grens Den Schooten: kaart website, ingepast op TOP10NL.

6.2 Eigendom, rangschikking en openstelling

Molenveld is al decennia zelfstandig onder de Natuurschoonwet 1928 gerangschikt. In juli 2024 zijn het kadastraal overzicht, de terreinbeschrijving, de terreintypenkaart en de openstellingskaart geactualiseerd, voorafgaand aan de schenking en levering van het landgoed binnen de familie.

Het landgoed is opengesteld. De opengestelde paden zijn samen 1.397 meter lang. Bij de ingangen staan openstellingsborden en houten slagbomen die gemotoriseerd verkeer weren.

6.3 Beheer en uitgevoerde maatregelen

Bos

Het bos is een gemengd bos van loof- en naaldhout, met onder meer oude eiken en beuken langs de paden en de randen. Het bos verkeert in zeer goede en vitale staat. Net als op Den Schooten staan natuur- en landschapsdoelen voorop en is houtproductie een nevendoel.

Houtsingels

In december 2016 zijn langs het landbouwperceel houtwallen aangelegd en hersteld door de Coöperatie PAN, in het kader van de Regels Subsidieverstrekking Landschap Gelderland (RSLG). Er zijn 925 stuks bosplantsoen geplant en er is een drainage door de houtwal aangelegd. In februari 2017 is 175 meter raster geplaatst ter bescherming van de nieuwe aanplant. In 2023 is een ruigte aangelegd in de vorm van een wildstrook, en heeft PAN op basis van de normbedragen van de Regeling Landschap en Biodiversiteit 240 meter nieuw raster geplaatst.

6.4 Ligging ten opzichte van Natura 2000 en de stikstofstroken

Molenveld ligt dichter bij de Bekendelle dan Den Schooten. Gemeten op de kadastrale perceelsgrenzen en de kaarten van Rijk en provincie gelden de volgende afstanden:

- Natura 2000-grens van de Bekendelle: circa 390 meter.
- Grens van het Gelderse stikstofreductiegebied (de strook van maximaal 500 meter rond de stikstofgevoelige habitats van de Bekendelle): circa 100 meter. Geen enkel perceel van Molenveld ligt in de strook.
- Overige Natura 2000-gebieden: Korenburgerveen circa 3,4 km, Willinks Weust circa 4,8 km en Wooldse Veen circa 5,0 km.

Betekenis voor Molenveld: de regels van het stikstofreductiegebied, die op 23 oktober 2026 in werking treden, gelden niet voor Molenveld. Voor

landbouwgrond gelden de regels bovendien alleen voor een heel perceel als meer dan de helft ervan in de strook ligt; daarvan is bij Molenveld geen sprake.

Op deze korte afstand van een Natura 2000-gebied ligt bij nieuwe activiteiten die stikstof uitstoten, zoals bemesting of een stookinstallatie, een vergunningplicht voor een Natura 2000-activiteit eerder voor de hand dan op Den Schooten. Of een vergunning nodig is, hangt mede af van de rekenkundige ondergrens die het Rijk wil invoeren (zie paragraaf 3.2). Voor het gewone bosbeheer heeft dit in de praktijk weinig gevolgen.

In het gebiedsproces Winterswijk is naast stikstofreductie ook hydrologisch herstel rond de Natura 2000-gebieden aan de orde. De eigenaren volgen of daaruit maatregelen voortkomen die de waterhuishouding van Molenveld raken. Ook de rijksaanpak voor ‘kwetsbare watergebieden’ (beekdalen) kan het verpachte landbouwperceel en daarmee de pachter raken, als het beekdal van de Boven-Slinge zo wordt aangemerkt.

6.5 Overige beleidskaders

Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone. Op de kaarten van de Omgevingsverordening ligt het bos in het Gelders Natuurnetwerk en de landbouwpercelen met de houtsingels grotendeels in de Groene Ontwikkelingszone (indicatief). In het GNN geldt het ‘nee, tenzij’-principe. Voor het vellen van houtopstanden gelden de meld- en herplantplicht.

Nationaal Landschap Winterswijk. Molenveld ligt, net als Den Schooten, geheel binnen het Nationaal Landschap Winterswijk. De houtsingels rond het landbouwperceel zijn een voorbeeld van de kernkwaliteit ‘kleinschalig halfopen landschap met houtwallen’.

Natuurschoonwet en fiscale kaders. Wat in paragraaf 3.2 over de Natuurschoonwet en het nieuwe box 3-stelsel staat, geldt ook voor Molenveld.

Omgevingsplan en subsidies. Voor Molenveld gelden het omgevingsplan van de gemeente Winterswijk (zie paragraaf 3.5) en de provinciale regelingen voor natuur en landschap, waaronder de Regeling Landschap en Biodiversiteit die voor de houtsingels is benut.

6.6 Doelstellingen

Voor Molenveld gelden dezelfde algemene doelstellingen als voor Den Schooten (hoofdstuk 2). Het accent ligt op duurzaam beheer van het bos, behoud en versterking van de houtsingels en extensief recreatief medegebruik via de opengestelde paden. Samen versterken beide landgoederen het kleinschalige coulissenlandschap aan weerszijden van de Boven-Slinge tussen Winterswijk en de Bekendelle.

LITERATUURLIJST

Grontmij en Biologisch Station Zwillbrock e.V., 1994. *Gebiedsvisie natuur, bos, landschap Winterswijk*

Provincie Gelderland, 1994. *Herinrichting Winterswijk-Oost; projectnota en startnotitie Milieu Effect Rapportage*

Provincie Gelderland, 1995. *Waardevol Cultuurlandschap Winterswijk; Toeristisch-recreatieve en cultuurhistorische visie*

Biologisch Station Zwillbrock, 1995. *Plan van aanpak aardkundige waarden in het WCL-gebied Winterswijk*

Lorzing & Keijsers, 1996. *Recreatie in Winterswijk; recreatieve zonering & mobiliteitsaspecten*

Provincie Gelderland, 1996. *Streekplan Gelderland*

Hoek, W. van der, 1997. *Plan van aanpak beheer van het natte profiel van de (semi-)natuurlijke Winterswijkse beken; beheervisie Winterswijkse beken.* Arnhem, EcoQuest.

Biologisch Station Zwillbrock e.V., 1998. *Ecologisch bedrijfsadvies Landgoed Den Schooten (in opdracht van de Stichting WCL-Winterswijk)* Rapportnummer EBA-16.

Provincie Gelderland, 1998. *Gebiedsperspectief WCL-Winterswijk*

Provincie Gelderland, 2002. *Gebiedsplan Natuur en Landschap Achterhoek*

Gemeente Winterswijk, 2005. *Visie Buitengebied*

Waterschap Rijn en IJssel, 2007. *Waterbeheerplan 2007-2010*

Gemeente Winterswijk. *Integrale herziening buitengebied Winterswijk, bestemmingsplan: Voorontwerp (2007) resp. Ontwerp (2010); vastgesteld 2011, sinds 2024 onderdeel van het omgevingsplan*

Europese Unie, 2000. *Kaderrichtlijn Water (Richtlijn 2000/60/EG)*

Europese Unie, 2024. *Natuurherstelverordening (Verordening (EU) 2024/1234)*

Renner & Feldwisch, 2010. *Gebietsanalyse Wasserqualität in der Region Winterswijk-Oeding*. In opdracht van Waterschap Rijn en IJssel en Kreis Borken.

Provincie Gelderland, 2016. *Natura 2000-beheerplan Bekendelle*

Provincie Gelderland / Informatiehuis Water. *Factsheet KRW-waterlichaam NL07_0009 Boven Slinge*

Gemeente Winterswijk, 2019. *Omgevingsvisie Buitengebied Winterswijk*

Waterschap Rijn en IJssel, 2021. *Waterbeheerprogramma 2022-2027*

Provincie Gelderland. *Omgevingsvisie Gaaf Gelderland* en Omgevingsverordening Gelderland (wijziging 2025-2026, stikstofreductiegebieden; in werking 23 oktober 2026).

Gemeente Winterswijk, 2026. *Omgevingsplan gemeente Winterswijk, wijziging 002 (kleinschalige landschapselementen)*

Ministerie van LVVN, 2026. *Kamerbrief Stikstof, landbouw en natuur* (26 juni 2026).

Ministerie van LVVN, 2026. *Ontwerp-Natuurplan Natuurherstelverordening*

Notaris B.G. Dericks, Winterswijk, 1845. *Proces-verbaal van eerste veiling (20 mei 1845) en akte van finale verkoop (4 juni 1845) van de bouwplaats Schepers en de Glieuwen-Esch aan Abraham Willink*. Ingeschreven bij het hypotheekkantoor Zutphen; transcriptie in het familiearchief.

Rentmeesterskantoor Bugter, 2011. *Kadastrale percelen Landgoed Den Schooten* (augustus 2011) en *Terreintypenkaart NSW* (december 2011).

Landgoed Den Schooten. *Overzicht kadastrale percelen Den Schooten* (36 percelen, totaal 40,60 ha).

Openstellingskaart landgoed Den Schooten (NSW), mei 2009.

Fauna Registratie Systeem, 2023. *Jachtveld Vriezenhuis, veldnummer 0378032* (258,04 ha).

Landgoed Molenveld, 2024. *Kadastraal overzicht, terreinbeschrijving, terreintypenkaart en openstellingskaart* (geactualiseerde NSW-gegevens, 2 juli 2024).

Kadaster, 2024. *Bewijs van inschrijving akte van schenking en levering NSW-landgoed Molenveld* (Hyp4 90291/39, 31 december 2024).

Coöperatie PAN, 2017 en 2023. *Factuur herstel houtwallen Woold (RSLG, 2016-2017) en offerte raster (Regeling Landschap en Biodiversiteit, 2023)*.